

- Krasnokutska, N. S. *Upravlinnia potentsialom torhovelnoho pidpriemstva* [Management of the Potential of a Trading Enterprise]. Kharkiv: KhDUKht, 2012.
- Krasnokutska, P. E. "Definitsiia poniattia «potentsial pidpriemstva» v konteksti rozvytku mikroekonomichnoi teorii" [The Definition of the Concept of "Enterprise Potential" in the Context of the Development of Microeconomic Theory]. *Visnyk KNTEU*, no. 5 (2008): 54-64.
- Krasnytska, R., and Tarasiuk, M. "Strukturyzatsiia potentsialu pidpriemstva" [Structuring the Potential of the Enterprise]. *Visnyk KNTEU*, no. 1 (2017): 73-82. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/01/7.pdf>.
- Kuznietsova, T. V., Krasovska, Yu. V., and Podlevska, O. M. *Upravlinnia potentsialom pidpriemstva* [Enterprise Potential Management]. Rivne: NUVHP, 2016.
- Maslak, O. I., Kviatkovska, L. A., and Bezruchko, O. O. "Osoblyvosti formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva v umovakh tsyklichnykh kolyvan" [Peculiarities of the Formation of the Economic Potential of the Enterprise in Conditions of Cyclical Fluctuations]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9 (2012): 36-46. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_9_5
- Oleksiuk, O. I. "Upravlinnia potentsialom aktsionernykh tovarystv" [Management of the Potential of Joint Stock Companies]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.
- Sabadyryova, A. L. et al. *Potentsial i rozvytok pidpriemstva* [The Potential and Development of the Enterprise]. Odesa: ONEU, 2013.
- Tsymbal, O. I., and Lukashov, O. O. "Sutnist ta pidkhody shchodo otsiniuvannia trudoresurnoho potentsialu promyslovosti v konteksti rehionu" [The Essence and Approaches to Assessing the Labor Potential of Industry in the Context of the Region]. *Derzhava ta rehiony. Seriia «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 5 (2010): 78-84.
- Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. Kyiv ; Irpin: Perun, 2005.
- Zelenska, M. O. "Pidkhody do formuvannia ta strukturyzatsii potentsialu pidpriemstva" [Approaches to the Formation and Structuring of the Company's Potential]. *Ekonomichnyi visnyk NTTU «KPI»*, no. 8 (2011): 219-224. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/9214f26c-df1f-4723-986c-e8b1bb2bbc9e/content>

УДК 658.567

JEL: L97; Q20; Q53

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-284-292>

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ ТПВ

©2024 МАЛЬОВАНІЙ Г. О.

УДК 658.567

JEL: L97; Q20; Q53

Мальований Г. О. Організаційне та фінансово-економічне забезпечення стратегії розвитку підприємств з переробки ТПВ

У статті розроблено організаційне та фінансово-економічне забезпечення стратегії розвитку підприємств з переробки твердих побутових відходів (ТПВ). Відзначено, що сьогодні для підприємств з переробки ТПВ актуальними є адаптивні стратегії, які визначають готовність суб'єктів господарювання до впровадження відповідних заходів. Адаптація підприємств до нових умов функціонування, які спричинені ризиками та загрозами зовнішнього середовища, є пріоритетним завданням для розвитку суб'єктів господарювання. Вибір стратегій розвитку підприємств, які націлені на забезпечення адаптивної спроможності, потребує використання відповідного методичного інструментарію, який базується на розрахунку коефіцієнта адаптивної спроможності. Зазначено, що при розробці заходів стратегічного розвитку підприємств з переробки ТПВ важливим аспектом є наявність фінансової спроможності компанії, необхідної для реалізації відповідних заходів. Наявність необхідного ресурсного забезпечення характеризує готовність підприємства до реалізації стратегій. Технічна складова вдосконалення поводження з ТПВ полягає у відділенні органічних відходів, які легко розкладаються в моменті їх утворення. Іншим важливим напрямом удосконалення поводження з ТПВ є утилізація небезпечної складової. Органічні відходи, які мають швидкий цикл розпаду, є вторинною сировиною, з якої в подальшому можливо отримати органо-мінеральні добрива та біогаз. Для розвитку вторинної переробки відходів необхідно на полігонах створювати підприємства з біохімічної переробки органічних відходів, що сприятиме отриманню альтернативних джерел енергії. У результаті проведеного дослідження запропоновано концептуальний підхід до формування системи стратегічного управління підприємствами, що передбачає взаємодію всіх складових системи, яка містить мету, об'єкти, засоби управління, а також теоретико-методичне забезпечення формування стратегій розвитку підприємств. Запропонований концептуальний підхід, на відміну від наявних, включає алгоритм визначення рівня стратегічного розвитку підприємств на основі оцінки його внутрішніх ресурсів з урахуванням впливу зовнішнього середовища. У межах запропонованого підходу було сформовано матрицю SWOT-аналізу діяльності підприємств з переробки твердих побутових відходів, що дозволило виокремити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози з урахуванням специфіки функціонування галузі.

Ключові слова: організаційне забезпечення, фінансово-економічне забезпечення, підприємство, стратегія розвитку, переробка, тверді побутові відходи (ТПВ).

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Формул:** 1. **Бібл.:** 14.

UDC 658.567
JEL: L97; Q20; Q53

Malovanyi H. O. The Organizational and Financial and Economic Support of the Strategy for the Development of Solid Waste Processing Enterprises

The article elaborates organizational and financial and economic support for the strategy of development of enterprises for the processing of solid household waste (SHW). It is noted that today for enterprises for the processing of solid waste, adaptive strategies are relevant, which determine the readiness of economic entities to implement appropriate measures. Adaptation of enterprises to new operating conditions, which are caused by risks and threats on the part of the external environment, is a priority task for the development of economic entities. The choice of strategies for the development of enterprises, which are aimed at ensuring adaptive capacity, requires the use of appropriate methodological instruments, which are based on the calculation of the coefficient of adaptive capacity. It is noted that in the development of measures for the strategic development of enterprises for the processing of SHW, an important aspect is the availability of the financial capacity of the company, necessary for the implementation of the relevant measures. The availability of the necessary resource provision characterizes the readiness of the enterprise to implement strategies. The technical component of improving the management of SHW is the separation of organic waste that easily decomposes at the time of its formation. Another important area of improvement in the management of SHW is the disposal of the hazardous component. Organic waste, which has a fast decay cycle, is a secondary raw material from which it is possible to obtain organic-mineral fertilizers and biogas in the future. For the development of waste recycling, it is necessary to create enterprises for the biochemical processing of organic waste at landfills, which will contribute to the production of alternative energy sources. As a result of the study, a conceptual approach to the formation of a system of strategic management of enterprises has been proposed, which provides for the interaction of all components of the system, which contains the purpose, objects, means of management, as well as theoretical and methodological support for the formation of enterprise development strategies. The proposed conceptual approach, in contrast to the existing ones, includes an algorithm for determining the level of strategic development of enterprises on the basis of an assessment of its internal resources, taking into account the influence of the external environment. Within the framework of the proposed approach, a matrix of SWOT analysis of the activities of enterprises for the processing of solid household waste was formed, which made it possible to allocate strengths and weaknesses, opportunities and threats, taking into account the specifics of the functioning of the industry.

Keywords: organizational support, financial and economic support, enterprise, development strategy, recycling, solid household waste (SHW).

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 14.

Malovanyi Hennadii O. – Postgraduate Student of the Department of Economics and Marketing, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)
E-mail: 380957901714.kh@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4379-2099>

Формування стратегії розвитку підприємств включає певні аспекти, які характеризуються особливістю галузі, фінансово-економічним станом підприємств, умовами зовнішнього середовища. В Україні на сьогодні розробка стратегій розвитку підприємств ускладнюється безпековою ситуацією в країні та факторами навколишнього середовища. На функціонування підприємств з переробки твердих побутових відходів (ТПВ) впливає регіональний розвиток, а саме, кількість населення в регіоні та доходи населення. Слід врахувати безпекову ситуацію в різних регіонах держави, оскільки з регіонів активних бойових дій та тимчасово окупованих територій частина населення перемістилася в більш безпечні регіони, що впливає на навантаження підприємств.

До основних спільних рис досліджуваних підприємств з переробки ТПВ можна віднести зростання кредиторської та дебіторської заборгованостей, потребу в значних обсягах інвестицій на оновлення обладнання та модернізацію виробничих процесів. Досліджувані підприємства мають позитивну динаміку чистого прибутку, що свідчить про їх задовільний стан функціонування. Врахову-

ючи, що підприємства належать до комунальної власності, їх фінансування здійснюється власними силами, з місцевих бюджетів та кредитних коштів різних інвестиційних фондів. Для реалізації різних інвестиційних проектів необхідно визначити спроможність підприємств до стратегічних змін.

Вирішення проблем поводження із твердими побутовими відходами завжди були в центрі уваги багатьох учених. Серед них: О. Гаркушенко [1], В. Голян [2], Ю. Іванова, Н. Муратова [3], І. Колодійчук [4], О. Мороз, А. Свентух, О. Свентух [5], Л. Мельник [6], Є. Михайлова, Г. Панчева, Г. Резніченко [7], В. Міщенко, Г. Виговська [8], Н. Мушинська, О. Хандогіна [9], В. Станкевич, С. Тарабарова, І. Тетеньова [10], Д. Токарчук [11] та ін.

Але, незважаючи на значний внесок вказаних авторів, сьогодні існує нагальна потреба розробки організаційного та фінансово-економічного забезпечення стратегії перспектив розвитку підприємств з переробки ТПВ.

Метою статті є розробка організаційного та фінансово-економічного забезпечення стратегії перспектив розвитку підприємств з переробки твердих побутових відходів.

Оскільки сьогодні підприємства функціонують в умовах високої мінливості та невизначеності навколишнього середовища, важливим є саме адаптація підприємств до нових умов функціонування. Серед основних ризиків, які впливають на діяльність всіх підприємств галузі, можна віднести такі (рис. 1).

Рис. 1. Основні ризики галузі переробки твердих побутових відходів

Джерело: авторська розробка.

Сьогодні для підприємств з переробки ТПВ актуальними є адаптивні стратегії, які визначають готовність суб'єктів господарювання до впровадження відповідних заходів. Адаптація підприємств до нових умов функціонування, які спричинені ризиками та загрозами зовнішнього середовища, є пріоритетним завданням для розвитку суб'єктів господарювання. Вибір стратегій розвитку підприємств, які націлені на забезпечення адаптивної спроможності, потребує використання відповідного методичного інструментарію, який базується на розрахунку коефіцієнта адаптивної спроможності. Даний показник характеризує рівень потенціалу адаптації та відповідності окремих його складових інструментам стратегічного розвитку. Коефіцієнт адаптивної спроможності розраховується за формулою (1):

$$K_{acn} = \frac{\sum_{i=1}^r k_{vij} \cdot R_i}{r}, \quad (1)$$

де K_{acn} – коефіцієнт адаптивної спроможності підприємств за n -м напрямом;

k_{vij} – коефіцієнт відповідності i -го елемента потенціалу адаптації для реалізації j -го інструменту в межах n -го напрямку розвитку;

R_i – рівень i -го елемента потенціалу адаптації підприємств;

r – кількість елементів потенціалу адаптації підприємства.

Критерієм результативності вибору заходів з адаптації підприємств є максимальне значення коефіцієнта адаптивної спроможності, тобто $K_{acn} \rightarrow \max$. Для визначення узагальнених даних щодо обрання критеріїв доцільно використовувати шкалу розподілу значень коефіцієнта адаптивної спроможності (табл. 1).

Для формування певної стратегії розвитку підприємств необхідно виокремити відповідний інструментарій щодо стратегічного аналізу функціонування суб'єктів господарювання. Методологічною основою інструментарію стратегічного аналізу функціонування підприємств з переробки твердих побутових відходів є загальнонаукові методи (ситуаційний аналіз, системний, програмно-цільовий), аналітико-прогностичні методи, економіко-математичного аналізу та інші.

Для вибору оптимальної адаптивної стратегії сформовано п'ять етапів, які дозволяють обрати найбільш прийнятний варіант стратегічного розвитку (рис. 2). На першому етапі необхідно провести аналіз стану функціонування підприємства, визначити фактори впливу на його функціонування, оцінити сильні та слабкі сторони в діяльності підприємств. Формується база індикаторів, за якими здійснюється оцінка стану функціонування підприємств, визначаються ризики та загрози його діяльності.

На другому етапі здійснюється формування прогнозу розвитку підприємств на основі отриманих оцінок щодо стану функціонування підприємств, впливу факторів зовнішнього середовища, ризиків та загроз.

Третій етап характеризується розробкою довгострокових прогнозів розвитку підприємств з урахуванням сценарних підходів. У класичному варіанті розробляються три сценарії розвитку підприємств – оптимістичний, нейтральний і песимістичний. Оптимістичний сценарій реалізується на основі сприятливих факторів навколишнього середовища та ресурсних можливостей підприємств. Нейтральний сценарій розвитку передбачає функціонування підприємств у межах наявного розвитку з поетапним збільшенням.

Песимістичний сценарій реалізується на основі збільшення несприятливих чинників, які негативно впливають на розвиток підприємств, та на які підприємству складно впливати. Високий рівень ризику, який підприємство не в змозі мінімізувати або уникнути. Після сценарного моделювання здійснюється обґрунтування бажаного варіанта стратегічного розвитку. Проводиться перевірка ресурсної спроможності підприємства,

Шкала розподілу значень коефіцієнта адаптивної спроможності підприємств

Коефіцієнт адаптивної спроможності	Значення показника	Рівень показника	Результат
K_{acn}	$0 \leq K_{acn} < 1$	Низький	Означені напрями є неефективними для підприємства
	$1 \leq K_{acn} < 2$	Середній	Означені напрями є прийнятним для підприємства
	$2 \leq K_{acn} < 3$	Високий	Означені напрями є найбільш ефективними для підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі [12; 13].

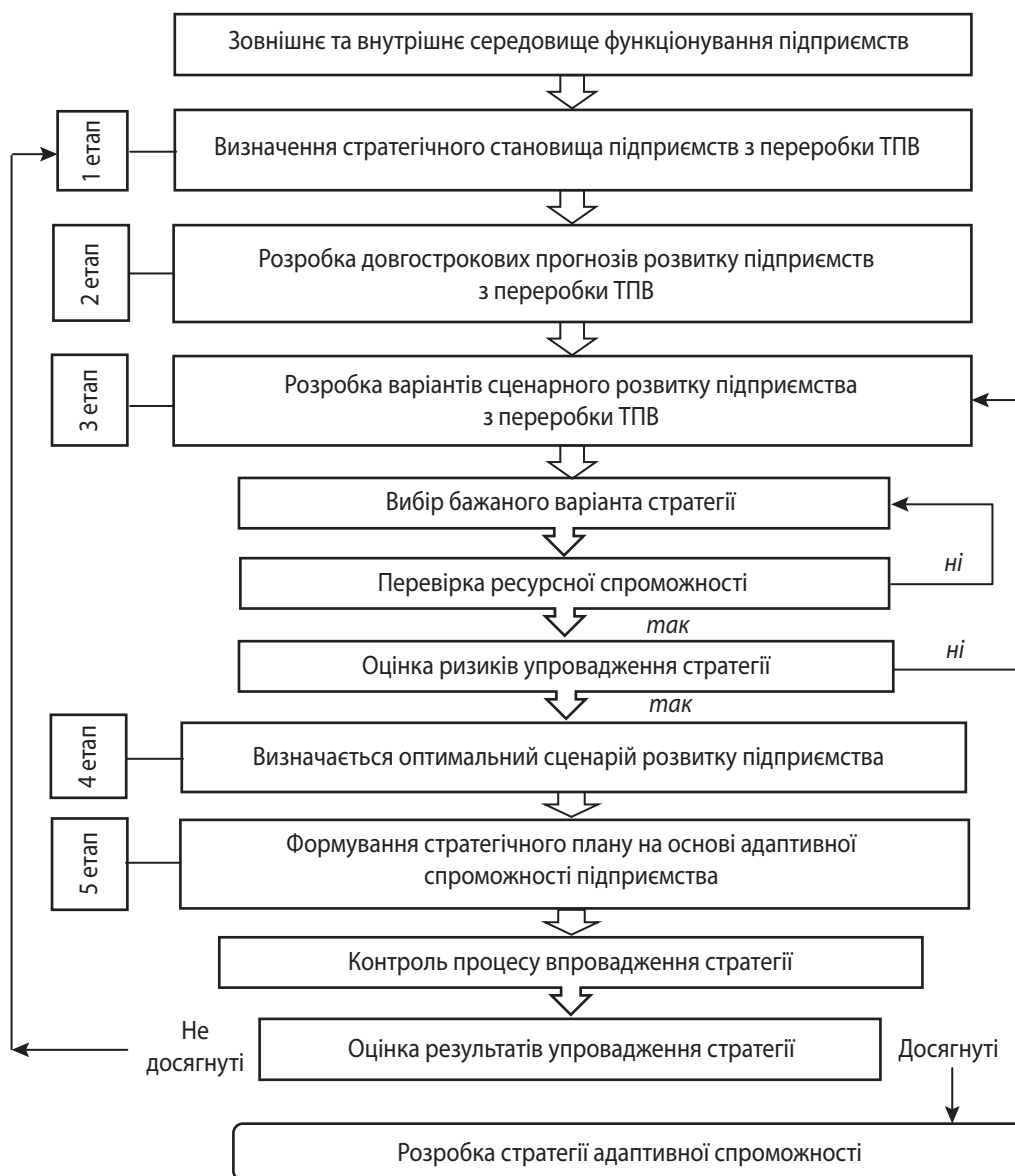

Рис. 2. Логіко-структурна схема формування стратегії адаптивної спроможності розвитку підприємств з переробки твердих побутових відходів

Джерело: узагальнено автором на основі [4; 11].

оцінка ризиків та загроз. Якщо спостерігається недостатній рівень ресурсної спроможності, тоді підприємству доцільно переглянути варіанти стратегічних орієнтирів.

Високий рівень ризиків та загроз потребує перегляду сценарного прогнозування з необхідністю врахування більшої кількості індикаторів, що дозволить мінімізувати ризик.

На четвертому етапі з урахуванням і виправленням усіх несприятливих моментів здійснюється вибір оптимального варіанта сценарного прогнозування розвитку підприємств.

П'ятий етап характеризується формуванням стратегічного плану на основі адаптивної спроможності підприємства. Потім проводиться контроль за впровадженням стратегії, оцінка результатів впровадження стратегії. Якщо мета досягнута, то здійснюється розробка стратегії адаптивної спроможності підприємства. Якщо референтні значення від впровадження стратегії не досягнуті, то необхідно повернутися до першого етапу – визначення стратегічного становища підприємства.

Згідно із запропонованою логіко-структурною схемою формування стратегії адаптивної спроможності розвитку підприємств першочерговим етапом є визначення стратегічного становища підприємств з переробки побутових відходів. Найбільш застосовуваним методом визначення стратегічного становища підприємств є побудова матриці SWOT-аналізу, яка дозволяє виокремити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози в діяльності підприємств. Матрицю SWOT-аналізу діяльності підприємств з переробки твердих побутових відходів наведено в *табл. 2*.

Формування таких квадрантів дозволяє ефективно використовувати потенціал підприємств з переробки ТПВ шляхом використання сильних сторін та можливостей і мінімізації ризиків та загроз. Так, квадрант «сильні сторони та можливості» (SO) характеризує сильні сторони, використання яких дозволить підприємствам отримати максимальну вигоду; квадрант «слабкі сторони та можливості» (WO) характеризує чинники, завдяки яким можна подолати слабкі сторони; квадрант «сильні сторони та загрози» (ST) вказує на те, які переваги доцільно використовувати для мінімізації загроз; квадрант «слабкі сторони та загрози» (WT) характеризує напрями, завдяки яким можна мінімізувати загрози. На основі формування такого комплексу першочергових факторів можна визначити основні стратегічні орієнтири стратегії розвитку підприємств з переробки ТПВ на основі їх адаптивних можливостей.

При розробці заходів стратегічного розвитку підприємств з переробки ТПВ важливим аспектом є наявність фінансової спроможності компанії, необхідної для реалізації відповідних заходів. Наявність необхідного ресурсного забезпечення характеризує готовність підприємства до реалізації стратегій. Технічна складова вдосконалення поводження з ТПВ полягає у відділенні органічних відходів, які легко розкладаються в момент їх утворення. Іншим важливим напрямом удосконалення поводження з ТПВ є утилізація небезпечної складової. Органічні відходи, які мають швидкий цикл розпаду, є вторинною сировиною, з якої в подальшому можна отримати органо-мінеральні добрива та біогаз. Для розвитку вторинної переробки відходів необхідно на полігонах створювати підприємства з біохімічної переробки органічних відходів, що сприятиме отриманню альтернативних джерел енергії.

Важливим напрямом у реалізації запропонованих заходів відіграє логістичне сполучення системи доставки ТПВ з місць збирання до пунктів сортування та переробки. Рециклінг ТПВ на сьогодні включає збір окремих відходів, доставку їх до складу міського центру рециклінгу або підприємств із сортування та переробки відходів, або підприємств промислового їх знешкодження. Слід відмітити, що при розробці стратегій розвитку підприємств з переробки ТПВ необхідно враховувати регіональні особливості розташування окремого підприємства, оскільки регіональні системи мають свої особливості.

Сформовано методологічне забезпечення стратегічного розвитку підприємств на основі їх адаптивної спроможності. Даний підхід відображає логіку прийняття рішень у питаннях визначення вектора стратегічного розвитку. Порядок визначення стратегічного вектора розвитку підприємств з переробки ТПВ наведено на *рис. 3*.

На першому етапі здійснюється діагностика факторного впливу на діяльність підприємств шляхом формування інформаційно-аналітичного базису. На другому етапі здійснюється визначення рівня впливу означених факторів на діяльність підприємств. Даний етап може здійснюватися за двома напрямками (експертний метод і методи економіко-аналітичного інструментарію). Третій етап характеризується обґрунтуванням системи показників, які в роботі було виокремлено в п'ять груп (фінансово-економічного стану, виробничого потенціалу, використання технічного потенціалу, кадрового потенціалу, інноваційно-інвестиційної діяльності). Таке групування показників дозволяє максимально врахувати сильні та слабкі сторони у функціонуванні підприємств, що на основі впливу

Матриця SWOT-аналізу діяльності підприємств з переробки твердих побутових відходів

	Можливості (O)	Загрози (T)
Сильні сторони (S)	<p>Квadrant SO</p> <p>Адаптація законодавчого забезпечення з питань управління відходами згідно зі стандартами ЄС. Нормативне закріплення положень поводження з органічними відходами, які легко розкладаються в момент їх утворення</p>	<p>Квadrant ST</p> <p>Удосконалення положень програм регіонального розвитку в питаннях управління відходами. Розвиток інформаційного забезпечення щодо використання сучасних технологій з поводження ТПВ (диференціація легких за розпадом компонентів ТПВ під час їх утворення)</p>
Слабкі сторони (W)	<p>Квadrant WO</p> <p>Впровадження інноваційних методів поводження з ТПВ (диференціація потоків ТПВ), що сприятиме зберіганню для вторинної переробки компонентів ТПВ і зменшенню кількості ТПВ, які депонуються на полігонах</p>	<p>Квadrant WT</p> <p>Необхідність будівництва підприємств для сортування та переробки ТПВ, що позитивно вплине на масштаби розвитку полігонів. Розвиток підприємств, які спеціалізуються на виробництві біогазу та органічно-мінерального добрива. Розвиток підприємств, які займатимуться утилізацією небезпечних компонентів ТПВ. Розвиток спеціалізованих полігонів для захоронення небезпечних відходів, які неможливо утилізувати. Залучення населення до процесів екологічного поводження з ТПВ</p>

Джерело: узагальнено автором на основі [9;14].

на окремі складові сприятиме збалансуванню напрямів функціонування та розвитку підприємств.

Наступний етап характеризується визначенням стану функціонування підприємств на основі стандартизації показників, оскільки для математичних розрахунків аналітичний базис повинен бути нормованим. Проводиться розрахунок інтегрального показника адаптивної спроможності, який характеризує стан пристосування підприємства до впливу умов зовнішнього середовища з мінімальними ресурсними втратами.

П'ятий етап характеризується розрахунком динаміки рівня функціонування підприємств, що впливає на визначення їх вектора стратегічного розвитку. Загалом запропонований порядок може бути змінено на кожному етапі його здійснення залежно від потреб.

Важливим елементом формування стратегії розвитку підприємств є врахування управління ризиками. До основних методів управління ризиками при формуванні стратегій розвитку підприємств можна віднести такі:

- ✦ передача ризику заснована на покритті збитків за рахунок зовнішніх джерел, найчастіше на основі методу страхування. Використання методу страхування дозволяє частково або повністю відмовитися від покриття збитків;

- ✦ уникнення ризику на основі відмови від здійснення ризикових операцій. Недоліком такого методу є поява втраченої вигоди, оскільки постійна відмова від ризикових операцій призводить до стагнації ділової активності, тому в даному випадку доцільно не брати на себе ризик, вищий за певний рівень;
- ✦ запобігання сприяє попередженню втрат, пов'язаних із ризиком, завдяки вчасному впровадженню превентивних дій;
- ✦ резервування шляхом створення резерву фінансових коштів для покриття певних збитків через ризик;
- ✦ розподіл, при якому збитки від ризику пропорційно розподіляються між учасниками, що значно знижує загальну суму втрат;
- ✦ хеджування як механізм нейтралізації ризиків шляхом використання відповідних інструментів.

Кожне підприємство обирає найбільш сприятливі для себе методи мінімізації ризиків, вони можуть використовуватися як окремо, так і в сукупності.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження запропоновано концептуальний підхід до формування системи стратегічного управління підприємствами, що передбачає взаємодію всіх складових сис-

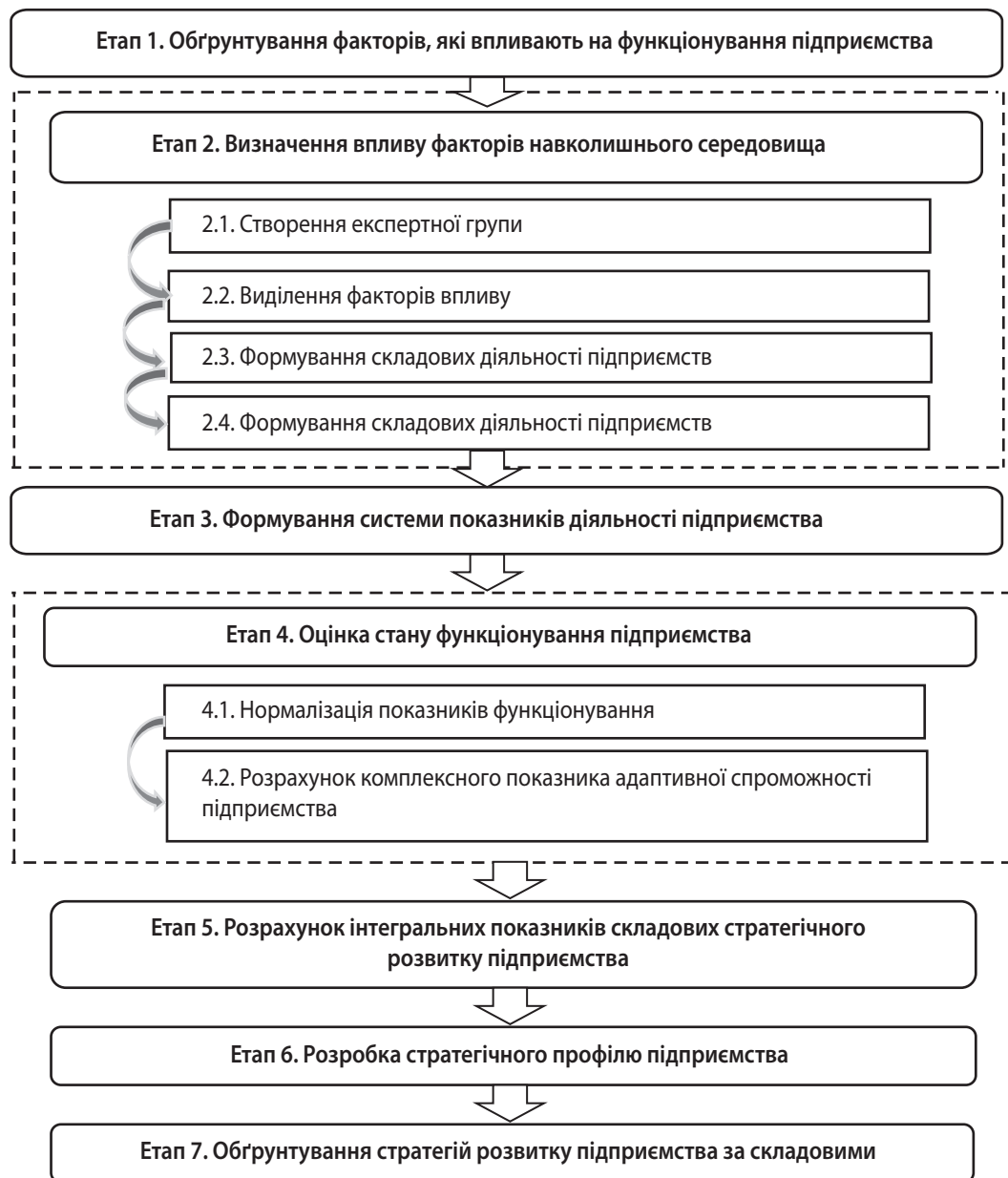

Рис. 3. Порядок визначення стратегічного напрямку розвитку підприємств з переробки ТПВ

Джерело: авторська розробка.

теми, яка містить мету, об'єкти, засоби управління, включає теоретико-методичне забезпечення формування стратегій розвитку підприємств. Запропонований концептуальний підхід, на відміну від наявних, включає алгоритм визначення рівня стратегічного розвитку підприємства на основі оцінки його внутрішніх ресурсів з урахуванням впливу зовнішнього середовища. У межах запропонованого підходу було сформовано матрицю SWOT-аналізу діяльності підприємств з переробки твердих побутових відходів, що дозволило виокремити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози з урахуванням специфіки функціонування галузі.

Перспективою подальших досліджень має стати факторний аналіз складових адаптивної спроможності діяльності підприємств. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гаркушенко О. М. Регулювання утворення твердих побутових відходів та поводження з ними: необхідність або чинник політичного тиску. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 2. С. 215–218. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_44.pdf

2. Голян В. Інвестиції в переробку відходів: як полати пасивність влади та бізнесу. *Дзеркало тижня*. 06.04.2018. URL: https://zn.ua/ukr/energy_market/investiciji-v-pererobku-vidhodiv-yak-podolati-pasivnist-vladi-ta-biznesu-274465_.html
3. Іванова Ю. В., Муратова Н. І. Стан і проблеми утилізації і видалення побутових і промислових відходів в Україні і країнах ЄС. *Наукова-технічна інформація*. 2015. № 2. С. 46–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2015_2_9
4. Колодійчук І. А. Регіональна система управління побутовими відходами: стан та основні проблеми. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. Вип. 3. С. 36–41. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-3-6>
5. Мороз О., Свентух А., Свентух О. Економічні аспекти вирішення екологічних проблем утилізації твердих побутових відходів : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. 110 с.
6. Мельник Л. М. Утилізація відходів як один із шляхів екологізації виробництва. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє» (6 лютого 2017 р.). Тернопіль : ФОП Паліяниця В. А., 2017. С. 39–40.
7. Михайлова Є. О., Панчева Г. М., Резніченко Г. М. Ефективні механізми поводження з твердими побутовими відходами в Україні. *Комунальне господарство міст*. 2019. Т. 5. Вип. 151. С. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2019-5-151-37-44>
8. Міщенко В. С., Виговська Г. П. Організаційно-економічний механізм поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення : монографія. Київ : Наукова думка, 2009. 294 с.
9. Мушинська Н. Ю., Хандогіна О. В. Декаплінг-аналіз в оцінці системи управління твердими побутовими відходами в регіонах України. *Modern Economics*. 2019. № 16. С. 100–107. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V16\(2019\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-15)
10. Станкевич В. В., Тарабарова С. Б., Тетеньова І. О. Порівняльна гігієнічна оцінка сучасних методів переробки твердих побутових відходів та перспективи їх розвитку в Україні. *Гігієна населених місць*. 2007. Вип. 49. С. 98–100.
11. Токарчук Д. М. Удосконалення організації переробки відходів на біогаз та тверде біопаливо на рівні громад в Україні. *Агроевіт*. 2021. № 19. С. 31–40. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.31>
12. Веретенникова Г. Б., Омеласенко Н. М. Методи діагностики та прогнозування розвитку підприємства : навч. посіб. Харків : Вид-во ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2017. 190 с.
13. Grosul, V. A., Kruglova, O. A., Rachkovan, O. D. Обґрунтування напрямів адаптивного розвитку підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2017. № 1. С. 151–157. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.109942>
14. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text>

REFERENCES

- Grosul, V. A., Kruglova, O. A., and Rachkovan, O. D. "Obgruntuvannya napriamiv adaptivnoho rozvytku pidpriemstva" [Justification of Directions of Adaptive Development of the Enterprise]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 1 (2017): 151-157. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.109942>
- Harkushenko, O. M. "Rehuliuвання utvorennia tverdykh pobutovykh vidkhodiv ta povodzhennia z nymy: neobkhdnist abo chynnyk politychnoho tysku" [Regulation of Solid Waste Generation and Management: Necessity or a Factor of Political Pressure]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, iss. 2 (2014): 215-218. http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_44.pdf
- Holian, V. "Investytsii v pererobku vidkhodiv: yak podolaty pasyvnist vlady ta biznesu" [Investments in Waste Processing: how to Overcome the Passivity of Government and Business]. *Dzerkalo tyzhnia*. April 06, 2018. https://zn.ua/ukr/energy_market/investiciji-v-pererobku-vidhodiv-yak-podolati-pasivnist-vladi-ta-biznesu-274465_.html
- Ivanova, Yu. V., and Muratova, N. I. "Stan i problemy utylizatsii i vydalennia pobutovykh i promyslovykh vidkhodiv v Ukraini i krainakh YeS" [State and Problems of Utilization and Removal of Household and Industrial Waste in Ukraine and EU Countries]. *Naukovatekhnichna informatsiia*, no. 2 (2015): 46-52. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2015_2_9
- Kolodiichuk, I. A. "Rehionalna systema upravlinnia pobutovymy vidkhodamy: stan ta osnovni problemy" [Regional Household Waste Management System: Condition and Main Problems]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 3 (2022): 36-41. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-3-6> [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text>
- Melnyk, L. M. "Utylizatsiia vidkhodiv yak odyin iz shliakhiv ekolohizatsii vyrobnytstva" [Waste Disposal as One of the Ways of Greening Production]. *Innovatsiyni rozvytok: stratehichniy pohliad u maibutnie*. Ternopil: FOP Palianytsia V. A., 2017. 39-40.
- Mishchenko, V. S., and Vyhovska, H. P. *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm povodzhennia z vidkhodamy v Ukraini ta shliakhy yoho vdoskonalennia* [Organizational and Economic Mechanism of Waste Management in Ukraine and Ways of Its Improvement]. Kyiv: Naukova dumka, 2009.
- Moroz, O., Sventukh, A., and Sventukh, O. *Ekonomichni aspekty vyrishennia ekolohichnykh problem utyliza-*

- tsii tverdykh pobutovykh vidkhodiv* [Economic Aspects of Solving Environmental Problems of Solid Household Waste Disposal]. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia, 2003.
- Mushchynska, N. Yu., and Khandohina, O. V. "Dekaplinh-analiz v otsyntsi systemy upravlinnia tverdymy pobutovymy vidkhodamy v rehionakh Ukrainy" [Decoupling Analysis for the Assessment of Household Solid Waste Management System in the Regions of Ukraine]. *Modern Economics*, no. 16 (2019): 100-107. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V16\(2019\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-15)
- Mykhailova, Ye. O., Pancheva, H. M., and Reznichenko, H. M. "Efektyvni mekhanizmy povodzhennia z tverdymy pobutovymy vidkhodamy v Ukraini" [Effective Mechanisms of Municipal Solid Waste Management in Ukraine]. *Komunalne hospodarstvo mist*, vol. 5, no. 151 (2019): 37-44. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2019-5-151-37-44>
- Stankevych, V. V., Tarabarova, S. B., and Tetenyova, I. O. "Porivnialna hihienichna otsinka suchasnykh metodiv pererobky tverdykh pobutovykh vidkhodiv ta perspektyvy yikh rozvytku v Ukraini" [Comparative Hygienic Evaluation of Modern Methods of Solid Household Waste Processing and Prospects for Their Development in Ukraine]. *Hihiena naselenykh mist*, no. 49 (2007): 98-100.
- Tokarchuk, D. M. "Udoskonalennia orhanizatsii pere-robky vidkhodiv na biohaz ta tverde biopalyvo na rivni hromad v Ukraini" [Improvement of Organization of Waste Processing for Biogas and Solid Fuel at the Community Level in Ukraine]. *Ahrosvit*, no. 19 (2021): 31-40. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.31>
- Veretennykova, H. B., and Omelaienko, N. M. *Metody diahnostyky ta prohnozuvannia rozvytku pidpriemstva* [Methods of Diagnosis and Forecasting of Enterprise Development]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU im. S. Kuznetsia, 2017.

Науковий керівник – Матвєєва Н. М.,

кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова